

Beleidsnotitie

Mantelzorgondersteuning en -waardering 2015

Gemeente Boekel

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. De positie van de mantelzorger	2
3. Wat doen we nu al?	3
4. Nieuwe ontwikkelingen	3
5. Visie op mantelzorgondersteuning anno 2015	4
5.1 Functies van mantelzorgondersteuning	4
5.2 Respijtzorg	6
5.3 Subsidieregelingen informele zorg	7
5.4 Mantelzorgondersteuning in de wijk	8
5.5 Nieuwe opdracht	9
6. Visie op mantelzorgwaardering anno 2015	10
6.1 Randvoorwaarden mantelzorgwaardering in Boekel	10
6.1.1 Doel van mantelzorgwaardering	10
6.1.2 Bereik van de mantelzorgers	11
6.1.3 Criteria voor mantelzorgwaardering	11
6.1.4 Uitvoeringscapaciteit	11
6.2 Invulling mantelzorgwaardering in Boekel	11
6.2.1 De Boekelse mantelzorgkadobon	11
6.2.2 De jaarlijkse Mantelzorglunch	12
6.2.3 Het Mantelzorggesprek	12
6.2.4 De jaarlijkse mantelzorgers- en vrijwilligersavond	12
6.3 Financiële consequenties van mantelzorgwaardering in 2015	12
6.4 Nieuwe opdracht	12

1 Inleiding

Met de invoering van de Wmo in 2007 zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor het bieden van mantelzorgondersteuning aan hun inwoners. Het organiseren van mantelzorgondersteuning is toen door de gemeenten in de regio Uden-Veghel gezamenlijk opgepakt. De visie op mantelzorgondersteuning werd verankerd in de beleidsplannen Wmo 2008-2011 en 2012-2015.

Anno 2014 wordt er weer een groot pakket aan taken door de Rijksoverheid overgeheveld naar de gemeenten. De transitie op het gebied van de jeugdzorg, AWBZ/Wmo en participatiewet veroorzaken een verschuiving in het zorglandschap die zo groot is dat een herbezinning op mantelzorgondersteuning noodzakelijk is. Niet in de laatste plaats omdat gemeenten naast mantelzorgondersteuning nu ook een specifieke taak krijgen voor mantelzorgwaardering.

De positie van de mantelzorger binnen de nieuwe zorginfrastructuur moet opnieuw in beeld worden gebracht. In het Beleidsplan 'Transformatie van AWBZ naar Wmo Brabant Noordoost-oost' (12 gemeenten) zijn hiervoor al kaders gesteld. De visie is tot stand gekomen in samenwerking met de regiogemeenten Uden, Veghel, Landerd en Boekel en gedeeld met de grotere regio. Deze notitie is gebaseerd op de Boekelse situatie en de adviezen van de Boekelse Wmo Adviesraad.

2 De positie van de mantelzorger

'Zorgen voor elkaar' is al zo oud als de mensheid. Mensen voelen zich betrokken bij elkaar, leven in sociale verbanden en zorgen voor elkaar als dat nodig is. Het is een belangrijk onderdeel van het dagelijks leven. In Nederland doen 450.000 mensen vrijwilligerswerk in zorg en ondersteuning. En 2,6 miljoen mantelzorgers zetten zich langdurig of intensief in voor een ziek, gehandicapt of hulpbehoevend lid van het gezin, de familie of de vrienden- en kennissenkring¹. Dat is een enorme kracht in de samenleving.

In het 'Beleidsplan Wmo 2012-2015' van de gemeente Boekel is mantelzorg als volgt gedefinieerd:

Mantelzorg is onbetaalde ondersteuning en zorg voor een(chronische) zieke, gehandicapte of hulpbehoevende partner, ouder, kind of ander familielid, vriend of kennis. Mantelzorg is vaak langdurig en intensief. Mantelzorg wordt niet vanuit een beroep verleend. De mantelzorger geeft onbetaald ondersteuning omdat hij/zij een persoonlijke band heeft met de hulpvrager. Mantelzorg kan allerlei vormen van zorg/hulp omvatten, zoals huishoudelijke hulp, praktische steun, verzorging, verpleging, begeleiding, emotionele steun en toezicht.

Het geven van mantelzorg is meestal dus geen keuze, maar komt voort uit de relatie die je met iemand hebt. De ondersteuning van mantelzorgers is lange tijd los gezien van de behoefte van de zorgvrager. Terwijl het er juist om gaat hoe zorgvrager en mantelzorger samen de situatie aan kunnen. Dit betekent dat er geen scheiding meer gemaakt wordt tussen de zorgvrager en diens mantelzorgers, maar dat wij de totale familie in een chronische (zorg)situatie zien als kwetsbare burgers. Aandacht en ondersteuning moet aangeboden worden vanuit een "systeemgerichte" benadering. De draagkracht en draaglast van de burger en het netwerk kan van tijd tot tijd verschillen. De mantelzorger moet daarom (tijdelijk) ondersteund worden om dreigende overbelasting te voorkomen. De mantelzorger, de zorgvrager en professionals hebben een rol in het bewaken van de balans in de zorgsituatie en het voorkomen van overbelasting.

¹ Bron: Kamerbrief 'Versterken, verlichten en verbinden' over langdurige zorg en mantelzorg 20-7-2013

3 Wat doen we nu al?

Zoals aangegeven is de gemeente sinds 2007 verantwoordelijk voor mantelzorgondersteuning, sinds 2008/2009 voor de AWBZ-subsidieregelingen CVTM/DWZ³ en komen daar nieuwe verantwoordelijkheden bij. In de onderstaande tabel is schematisch weergegeven wat de gemeente al doet en de nieuwe taken die invulling geven aan mantelzorgondersteuning en -waardering.

Tabel 1: Begroting mantelzorgondersteuning in 2014 en nieuwe middelen voor mantelzorgwaardering 2015

Huidige uitgaven mantelzorgondersteuning	2014:	Inkomsten nieuwe taken	2015:
De Mantelzorgwinkel: - Consulentfunctie - Uitrol methode Familiezorg - Aanspreken organisaties op hun mantelzorgondersteunende functie - Registratie, PR en communicatie - Lotgenotencontact	€ 20.000	Sociaal Wijkteam: - Toegang tot ondersteuning/zorg - Vangnet voor burgers en mantelzorgers - Verbindingsplek tussen ondersteuningsvragers/vrijwilligers/ mantelzorgers en professionals	Nog onbekend
Jaarlijkse mantelzorg- en vrijwilligersavond	€ 5.000	Waardering mantelzorgers	€ 15.000 ²
CVTM/DWZ-subsidieregelingen mantelzorg ³	€ 12.000		
Totaal:	€ 37.000	Totaal:	€ 15.000

Mantelzorgers doen ook beroep op reguliere vangnetten van de gemeente:
Welzijnswerk
Maatschappelijk werk
MEE
GGZ
Thuiszorgorganisaties
Huishoudelijke Verzorging
Vrijwillige Palliatieve Terminale Zorg (VPTZ), etc.

4 Nieuwe ontwikkelingen

De AWBZ en Wmo veranderen. Het recht op voorzieningen op grond van een diagnose vervalt en daarmee het recht op een vooraf bepaalde oplossing. Gemeenten zijn vanaf 2015 verantwoordelijk voor ondersteuning en begeleiding van burgers. Gemeenten hebben de verplichting om maatwerk te leveren wanneer mensen er zelf niet uit komen, algemene voorzieningen onvoldoende ondersteuning bieden en een mogelijke oplossing bijdraagt aan de zelfredzaamheid en participatie.

De mogelijkheden van burgers zijn daarbij steeds het uitgangspunt. Maar het is duidelijk dat niet iedere burger voldoende mogelijkheden en middelen heeft om problemen op te lossen. Er zijn grenzen aan wat mensen zelf kunnen doen en wat mensen voor elkaar willen en kunnen doen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor ondersteuning en begeleiding van kwetsbare burgers. Oplossingen passen bij individuele en lokale omstandigheden. Maar het budget dat gemeenten voor deze nieuwe taken krijgen wordt verminderd. En ook de bestaande Wmo-budgetten gaan omlaag.

In het zorgen voor elkaar heeft ook de gemeente een rol. Als het even niet meer gaat, of als een onderdeel van de taak te zwaar wordt, zorgt de gemeente voor passende ondersteuning. Ook is de gemeente verantwoordelijk voor burgers die langdurig, soms levenslang, specialistische ondersteuning in de thuissituatie of in dagopvang nodig hebben. We kijken kritisch naar de haalbaarheid van het inzetten van eigen mogelijkheden. Daarom is dit een belangrijk onderwerp in Het Gesprek ook wel het Keukentafelgesprek genoemd.

² Op basis van de verdeling transitie-middelen Wmo zoals bekend in augustus 2014.

³ CVTM/DWZ-subsidieregelingen zijn de voormalige AWBZ-subsidieregelingen 'Coördinatie Vrijwillige Thuis- en mantelzorg' en 'Diensten bij Wonen met Zorg', overgeheveld van Rijk naar gemeenten in 2008/2009. Boekel subsidieert in regionaal verband onder die noemer bijvoorbeeld de Dementieconsulent, het Alzheimer Café en respijtzorg voor mantelzorgers van Blink.

Niet alleen de gemeente doet een beroep op de mogelijkheden van de inwoners en mantelzorgers, maar ook de professionele maatschappelijke organisaties doen dat. De volgende uitgangspunten worden daarbij gehanteerd⁴:

1. Mogelijkheden staan centraal, niet beperkingen
2. Eigen verantwoordelijkheid – sociale verantwoordelijkheid – professionele verantwoordelijkheid worden in deze volgorde aangesproken (Individueel – sociaal – professioneel)
3. Geen categoriaal (maar wel integraal) beleid
4. Investeren in het zelfoplossend vermogen van mensen
5. Ondersteuning is in principe tijdelijk en zo dichtbij en eenvoudig als mogelijk
6. Ruimte voor professionals om in samenwerking op uitvoeringsniveau en met het sociale netwerk de ondersteuning te regelen
7. Oplossingen zoeken we in algemene, collectieve en individuele voorzieningen, waarbij algemene voorzieningen voorgaan op collectieve en collectieve op individuele.
8. Wederkerigheid, dat wil zeggen dat bij gebruikmaking van voorzieningen naar vermogen een (maatschappelijke) bijdrage van de gebruiker gevraagd kan worden.

Deze uitgangspunten geven invulling aan *De Kanteling* in de Wmo en zijn ook van toepassing in de transitie Jeugdzorg en de uitvoering van de nieuwe Participatiewet. Ook bij de ondersteuning van mantelzorgers moeten deze uitgangspunten worden gehanteerd. Het Gesprek wordt gevoerd met cliënten én hun mantelzorgers. Daarin is niet alleen aandacht voor de situatie van de cliënt, maar ook voor de positie en mogelijke overbelasting van de mantelzorger.

Naast de bestaande mantelzorgondersteuning, waarvoor de gemeente sinds 2007 verantwoordelijk is, komt er een nieuwe taak bij: mantelzorgwaardering.

De landelijke overheid geeft tot op heden zelf uitvoering aan de waardering van mantelzorgers. Mantelzorgers zijn daarbij als volgt gedefinieerd: *mensen die meer dan acht uur per week over een langere periode ondersteuning/zorg bieden aan een naaste*. Zij kunnen in aanmerking komen voor het landelijke mantelzorgcompliment. Dit wordt verstrekt door de Sociale Verzekeringsbank (€ 200,00 per jaar) als de zorgvrager een indicatie heeft van het CIZ. Deze regeling voor het mantelzorgcompliment wordt per 1 januari 2015 afgeschaft en de verplichting om mantelzorgers te waarderen gaat over naar gemeenten, zonder voorschrift over de vormgeving daarvan.

De hier genoemde ontwikkelingen hebben gevolgen voor de visie van gemeenten op mantelzorgondersteuning en –waardering. Hierna worden de op de ontwikkelingen aangepaste visie op mantelzorgondersteuning (paragraaf 5) en mantelzorgwaardering (paragraaf 6) beschreven.

5 Visie op mantelzorgondersteuning anno 2015

5.1 Functies van mantelzorgondersteuning

Mantelzorgers hebben verschillende behoeften aan ondersteuning. Landelijk zijn acht basisfuncties van mantelzorgondersteuning ontwikkeld die invulling geven aan deze behoeften: informatie, advies en begeleiding, emotionele steun, educatie, praktische hulp, respijtzorg, financiële tegemoetkoming en materiële hulp.

⁴ Deze principes van De Kanteling zijn vastgelegd in het Beleidsplan Wmo 2012-2015 en later overgenomen in visie op de Transitie Jeugd en AWBZ en verdere uitwerkingen hiervan in beleidsplannen

Deze functies worden hieronder toegelicht.

1. Informatie

Mantelzorgers kunnen geïnformeerd worden over:

- hoe mantelzorg is in te passen in het leven (werk en mantelzorg)
- ziekten en beperkingen
- aanbod van hulp
- ondersteuning
- zorg regelingen

2. Advies en begeleiding

Mantelzorgers kunnen ondersteuning en begeleiding krijgen bij het:

- vinden van de weg in mogelijkheden
- zetten van stappen naar instanties
- maken van keuzes

Waar mogelijk is de benadering preventief, bijvoorbeeld preventief ouderenbezoek.

3. Emotionele steun

Mantelzorgers kunnen in individuele gesprekken of groepsbijeenkomsten emotionele ondersteuning krijgen. Dit is nodig omdat zorg, ziekte en snel veranderende perspectieven emoties met zich meebrengen die het moeilijk maken mantelzorg te verlenen zonder overbelast te raken. Lotgenotencontact kan hier een belangrijke functie in hebben.

4. Educatie

Mantelzorgers kunnen voorlichting krijgen die gericht is op bijvoorbeeld zorg en ziekte, zoals een instructie voor gebruik van hulpmiddelen of cursussen voor het omgaan met een ziekte.

5. Praktische hulp

Mantelzorgers kunnen praktische hulp krijgen als de zorgsituatie hen boven het hoofd groeit. Naast praktische hulp aan op de zorgbehoevende moet ook gekeken worden of praktische hulp nodig is om de mantelzorger te ontlasten. Bijvoorbeeld met huishoudelijke hulp, vrijwillige hulp of administratieve hulp.

6. Respijtzorg

Voor mantelzorgers is respijtzorg beschikbaar zodat zij de mogelijkheid krijgen om andere activiteiten te ondernemen en daardoor hun zorgtaken langer vol te kunnen houden.

7. Financiële tegemoetkoming

Mantelzorgers kunnen een tegemoetkoming in de kosten krijgen als ze vanwege de zorg in financiële problemen komen. Dit kan onder meer via bijzondere bijstand.

8. Materiële hulp

Mantelzorgers kunnen materiële hulp krijgen. Deze is meestal gericht op zorgbehoevende, maar het is van belang ook te mantelzorger te betrekken bij de toewijzing. Het kan bijvoorbeeld gaan om toestemming voor een woningaanpassing of mantelzorgwoning of hulpmiddelen.

Gemeenten zijn vrij om te bepalen hoe zij deze functies willen invullen. Per mantelzorgsituatie wordt maatwerk geleverd in de ondersteuning gebaseerd op de behoefte van de individuele mantelzorger. De ondersteuning moet zoveel mogelijk gericht zijn op het versterken van de draagkracht en het verminderen van de draaglast. Dit betekent dat de ondersteuning een tijdelijk karakter kan hebben en past in de uitgangspunten van De Kanteling.

5.2 *Respijtzorg*

Respijtzorg is één van de functies van mantelzorgondersteuning. Deze functie is van belang bij de uitvoering van vrijwel alle nieuwe taken die vanuit de AWBZ naar de Wmo komen. Dit vraagt om een nieuwe visie op respijtzorg.

Even respijt, tijd voor jezelf wanneer degene voor wie je zorgt deelneemt aan een groepsactiviteit, iets leuks onderneemt met een vrijwilliger of maatje, of gewoon omdat er thuis toezicht is. Respijtzorg kan worden geboden door een beroepskracht of een vrijwilliger.

Wie levert respijtzorg?

Respijtzorg door beroepskrachten kan zowel in een instelling als bij mensen thuis plaatsvinden, bijvoorbeeld dagopvang, logeerhuizen, zorgboerderijen en professionele respijtzorg thuis. De bekostiging loopt via verschillende wetten en regelgeving, variërend van Wmo, AWBZ/Wlz en Zorgverzekeringswet tot particuliere inkoop. Afhankelijk van de betreffende wetgeving is de toegang tot de respijtzorg geregeld via verschillende poorten (zorgverzekeraar, gemeente, CIZ) en soms moet een indicatieproces doorlopen worden.

Er wordt veel respijtzorg geleverd door vrijwilligers. Denk hierbij aan de oppasdienst van de welzijnsorganisatie, praktische huishulp van Blink en vrijwillige palliatieve terminale zorg aan huis. De gemeente wil het uitvoeren van respijtzorg door vrijwilligers stimuleren. Vrijwilligers wonen in de directe omgeving van de cliënt, kennen het sociale netwerk en vervullen hun vrijwillige taken vanuit verbondenheid en betrokkenheid met de cliënt en de lokale sociale structuur.

Gemeenten hebben de uitdaging om de wijze waarop respijtzorg wordt ingevuld in de komende jaren te veranderen. In plaats van alleen zorg over te nemen, wordt ook participatie van de cliënt en zijn directe omgeving gestimuleerd. Dus niet 'zorgen voor' (overnemen van zorg), maar 'zorgen dat' (mogelijk maken dat) de cliënt, eventueel met behulp van zijn sociale netwerk, zijn regie kan behouden en kan blijven participeren.

Mantelzorgondersteuning in de wijk

Cliënten en hun mantelzorgers groeien in bepaalde rolverdelingen en patronen. Iets wat altijd vanzelfsprekend is geweest kan dan opeens als een zware last worden ervaren. Vanuit de bestaande patronen waarin zij zich bevinden, is het lastig om de bestaande situatie los te laten en nieuwe mogelijkheden en oplossingen te vinden. Hierbij is ondersteuning soms noodzakelijk. Deze ondersteuning kan worden geboden door lokale wijkteams die situaties in kaart brengen, familiegesprekken voeren en daarmee deze mensen, die het zelf even niet kunnen overzien en/of organiseren, helpen om daarna zelf weer verder te kunnen. Het is daarom een vanzelfsprekende ontwikkeling dat mantelzorgondersteuning niet meer regionaal wordt georganiseerd, maar wordt ondergebracht in de lokale toegangspoorten voor ondersteuning en zorg: de lokale wijkteams.

Mantelzorg en kortdurend verblijf

De nieuwe taken in de Wmo (begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf) kunnen ook een rol vervullen in het ontlasten van mantelzorgers. Soms is de logeervervoorziening kortdurend verblijf nodig om na overbelasting een nieuw evenwicht te bereiken. De logeervervoorziening wordt tijdelijk ingezet in combinatie met het versterken van de sociale omgeving en het zoeken naar mogelijkheden om ontlasting in de directe omgeving mogelijk te maken. Dit kan bijvoorbeeld door met ondersteuning in netwerkgesprekken (zoals een eigen kracht conferentie) de mogelijkheden van de directe omgeving te onderzoeken. Kortdurend verblijf kan incidenteel ook cyclisch worden ingezet, bijvoorbeeld maandelijks een weekend, omdat dit de enige oplossing is om een duurzaam evenwicht in de thuissituatie te handhaven. Hierbij is, in tegenstelling tot het kortdurend verblijf zoals dat nu in de AWBZ is geregeld, van belang dat kortdurend verblijf niet alleen gericht is op ontlasting, maar ook op versterking van het netwerk.

Kortdurend verblijf is oorspronkelijk ingezet om cliënten en/of mantelzorgers tijdelijk te ontlasten. Cliënten werden een dag(deel) of weekend door professionals opgevangen in zorgboerderijen of logeerhuizen. In de loop van de jaren is kortdurend verblijf steeds meer structureel ingezet en gingen meer cliënten hier periodiek een dag(deel) of weekend naartoe. Gemeenten staan voor de uitdaging om kortdurend verblijf weer in te zetten als tijdelijk vangnet, zoals oorspronkelijk was bedoeld. De doelstelling is niet langer eenzijdig het ontlasten van de mantelzorger, maar ook het werken aan vaardigheden van de cliënt én de mantelzorgers om deze in alledaagse praktijk te gebruiken en de draagkracht van het netwerk op deze wijze te versterken.

De opbouw van respijtzorg

In de opbouw voor ondersteuning van mantelzorgers wordt in eerste instantie gekeken naar de eigen kracht en vervolgens naar de inzet van het sociale netwerk. Wanneer het ontlasten van mantelzorgers niet vanuit de eigen kracht of het sociale netwerk kan worden georganiseerd, wordt gekeken naar vrijwillige respijtzorg in de buurt. Als daarvoor onvoldoende mogelijkheden zijn, kan professionele respijtzorg worden ingezet.

Een andere nieuwe taak in de Wmo, dagbesteding, kan ook helpen bij het ontlasten van mantelzorgers. Dagbesteding is, in tegenstelling tot respijtzorg (inclusief kortdurend verblijf) niet primair gericht op het ontlasten van mantelzorgers, maar op participatie van de cliënt.

5.3 Subsidieregelingen informele zorg

Gemeenten zijn al enkele jaren verantwoordelijk voor de subsidiëring van activiteiten voor informele zorg. In 2008 werden de AWBZ-subsidieregelingen 'Coördinatie Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg' (CVTM), 'Diensten bij Wonen met Zorg'(DWZ) en 'Zorgvernieuwingsprojecten' (ZVP) aan de gemeente overgedragen. Het bestaande aanbod dat voorheen door het Zorgkantoor werd bekostigd is grotendeels door de gemeenten overgenomen. In 2010 is deze subsidiëring geformaliseerd door het vaststellen van het regionale subsidiekader 'Subsidiëring regionale ondersteuningsorganisaties van mantelzorgers en vrijwilligers in de informele zorg'. Dit subsidiekader is vastgesteld voor de periode 2010 tot en met 2015 en daarmee worden tot op heden de volgende activiteiten gesubsidieerd:

- de Mantelzorgwinkel regio Uden-Veghel (ondersteuning mantelzorgers);
- groepsactiviteiten ter ondersteuning van mantelzorgers, uitgevoerd door Aanzet;
- Blink (ondersteuning vrijwilligers in de informele zorg ter ontlasting van mantelzorgers);
- Door en Voor (ondersteuning vrijwilligersinitiatieven van en voor GGZ-cliënten);
- Alzheimer Café Uden-Veghel (ondersteuning mensen met dementie en hun omgeving).

Door de veranderingen in het sociale domein en de vorderingen in de opdracht aan de Mantelzorgwinkel om mantelzorgondersteuning onderdeel te laten worden van de kerntaken van de zorg- en welzijnsorganisaties, is een vernieuwing van het subsidiekader na 2015 naar verwachting niet meer nodig. Van de bovengenoemde gesubsidieerde organisaties hebben Aanzet en Blink van de gemeenten inmiddels de opdracht gekregen:

- om de samenwerking op te zoeken met de welzijnsorganisaties;
- ondersteuning van mantelzorgers tot de kerntaak te laten behoren;
- dat zij maatwerk moeten leveren in plaats van aanbodgericht te blijven werken.

Deze organisaties zullen plaatsnemen aan de regionale overlegtafel van de Transitie AWBZ. Daarmee is samenwerking en afstemming van activiteiten in de regio Brabant Noordoost-oost geborgd.

Voor Door en Voor en het Alzheimer Café kan in de toekomst volstaan worden met het opnemen van een grondslag voor deze organisaties in de Boekelse subsidieverordening (bijvoorbeeld onder instandhoudingssubsidie zorg en welzijn).

5.4 Mantelzorgondersteuning in de wijk

Mantelzorgondersteuning wordt in de concept Wmo 2015 benoemd als een afzonderlijke taak van de gemeente. Deze taak zien wij echter niet los van de brede opdracht aan de gemeente om ondersteuning te organiseren voor onze inwoners. De lokale zorgstructuren veranderen door de komst van sociale wijkteams. Met sociale wijkteams wordt beoogd:

1. Het realiseren van een laagdrempelige toegangspoort tot ondersteuning en zorg.
2. Het realiseren van opbouw van ondersteuning en zorg vanuit de 0^e lijn, waardoor:
 - mensen langer thuis kunnen blijven wonen;
 - formele zorg wordt uitgesteld door inzet van informele zorgvormen;
 - zorg doelmatiger en efficiënter kan worden ingezet;
 - verkokering en versnippering van de zorg wordt tegen gegaan.
3. Het realiseren van een laagdrempelig vangnet voor burgers die het niet meteen lukt om zelf in een oplossing te voorzien.
4. Minder instroom, meer uitstroom in/uit de eerste en tweedelijnszorg en het voorkomen van uitval (tijdig signaleren).

Met de komst van de nieuwe taken in de Wmo gaat de gemeente Boekel een nieuwe toegangspoort creëren: het Wijkteam Boekel. Zij gaat daarin beleidsterreinen met elkaar verbinden, inzetten op een brede vraagverheldering op alle leefdomeinen, levert maatwerk, werkt via het principe één gezin één plan en bouwt ondersteuning en zorg op vanuit de nulde lijn. Deze opdrachten vragen om een lokale, nieuwe infrastructuur waarbij de cliënt, zijn vraag en zijn netwerk niet meer los van elkaar kunnen worden gezien.

In deze ontwikkeling naar één sociale wijkteam is niet alleen plaats voor ondersteuning aan mensen met een zorgbehoefte, maar ook voor ondersteuning van mantelzorgers. Het signaleren van dreigende overbelasting bij mantelzorgers is makkelijker in een lokale situatie waarbij de professionals de mensen in de wijk kennen.

LUITGANGSPUNTEN

- DE VRAAG VAN DE BURGER IS HET LUITGANGSPUNT, NIET HET AANBOD VAN DIENSTVERLENERS.
ELKE GEMEENTE ZORGT VOOR EEN FLEXIBEL EN GEVARIIEERD PAKKET, GERICHT OP ONDERSTELNING.
HET VOORKOMT OVERBELASTING EN VERMINDERT PROFESSIONELE ZORG.
- GEMEENTEN STELLEN WELZIJN IN STAAT OM DE NULDE LIJN TE ONDERSTELNEN.
- ERVARINGSDESKUNDIGEN EN LOTGENOTEN-CONTACT ZIJN BELANGRIJK.

De regionale Mantelzorgwinkel (Boekel, Landerd, Uden en Veghel) heeft bij oprichting in 2008 de opdracht gekregen om toe te werken naar 'de horizon'⁵: een situatie waarin professionele aanbieders niet alleen de persoon met beperkingen helpen en ondersteunen, maar ook het systeem (mantelzorgers) daarom heen. In dat jaar was ook al duidelijk dat de Mantelzorgwinkel zich op termijn hierdoor zou ontmantelen. De Mantelzorgwinkel heeft de afgelopen jaren missionarissenwerk gedaan richting deze professionele welzijns- en zorgorganisaties. Deze organisaties richten zich daardoor niet meer alleen op de cliënt, maar ook op hun mantelzorgers. Daardoor kan de verantwoordelijkheid voor mantelzorgondersteuning nu aan deze organisaties zelf worden overgedragen. Op dit moment is de horizon nog niet geheel bereikt. Maar door de veranderingen in het sociale domein en de ontwikkeling naar sociale wijkteams is nu wel, sneller dan verwacht, het moment bereikt dat mantelzorgondersteuning een plaats moet gaan krijgen in lokale structuren en bij de professionals in het sociale domein. Mantelzorgondersteuning wordt hiermee dus een kerntaak in het dorp en van alle zorg- en welzijnsorganisaties (inclusief de gemeentelijke Wmo-consulent) daaromheen. Dit betekent dat de ondersteuning niet meer bij een zelfstandige mantelzorgorganisatie wordt belegd, maar wordt ingebed in het werkproces rondom de inwoner. De ontwikkelingen in de transitie, het toewerken naar de horizon, de gekantelde werkwijze en de ontwikkeling naar het werken in de wijk/het dorp, leidt tot de geplande maar versnelde afbouw van de regionale Mantelzorgwinkel. De gemeenten in de regio Uden/Veghel moeten dit proces de komende jaren wel blijven bewaken en sturen om gezamenlijk, met de partners in het veld, de verantwoordelijkheid voor ondersteuning van onze mantelzorgers op te pakken.

5.5 Nieuwe opdracht

Om deze nieuwe werkwijze te bereiken, moet het hierin beschreven mantelzorgbeleid tot implementatie worden gebracht. Daarvoor zijn de volgende actiepunten geformuleerd:

1. In onze opdrachten aan professionele hulpverleners leggen wij vast dat zij hun dienstverlening niet alleen op hun cliënt richten maar ook op de (jonge) mantelzorger(s) rondom de cliënt. Bijvoorbeeld door te werken met de methode Familiezorg of de Sociale Netwerk Structuur. Dit kan bijvoorbeeld al gerealiseerd worden door het een onderdeel van het werkproces te laten worden in het Keukentafelgesprek, in de rapportage daarvan en de daaraan gekoppelde opdracht aan organisaties voor ondersteuning.
2. De Mantelzorgwinkel ontmantelen en de gevolgen hiervan in kaart brengen (o.a. frictiekosten).
3. Mantelzorgondersteuning op lokaal niveau organiseren, dicht bij de burger.
4. Waar mogelijk worden meer vrijwilligers ingezet bij het ondersteunen van mantelzorgers.

⁵ Vastgelegd in het Visiedocument Steunpunt Mantelzorg 2008

6 Visie op mantelzorgwaardering anno 2015

Zoals eerder aangegeven wordt de gemeente met de invoering van de nieuwe Wmo 2015, naast mantelzorgondersteuning, ook verantwoordelijk voor mantelzorgwaardering. De Sociale Verzekeringsbank verstrekt tot op heden het mantelzorgcompliment (€ 200,00) aan mensen die meer dan acht uur per week over een langere periode ondersteuning/zorg bieden aan een naaste. Hiervoor is een indicatie van het CIZ noodzakelijk. Deze regeling voor het mantelzorgcompliment wordt per 1 januari 2015 afgeschaft en de verantwoordelijkheid voor mantelzorgwaardering wordt overgedragen aan de gemeente. Daarbij is er sprake van een aanzienlijke bezuiniging ten opzichte van het oorspronkelijke landelijke budget. Naast de wettelijke plicht, wordt de gemeente geacht mantelzorgwaardering op te nemen in de Verordening Wmo 2015.

Met de verschuiving in het sociale domein wordt de rol van informele zorg groter ten opzichte van betaalde zorg. Er wordt dus een groter beroep gedaan op mantelzorgers. Mantelzorgers kunnen hun taken als zwaar ervaren. Veel mantelzorgers zijn echter niet goed te bereiken door ondersteuners, omdat ze 'het nog wel redden' of het graag 'zelf willen doen'. Vaak hebben zij dan meer aan een steuntje in de rug, een blijk van waardering voor wat zij voor hun naaste doen en begrip voor de positie waarin zij zich bevinden.

De volgende gegevens zijn bekend over het aantal Mantelzorgcomplimenten dat in de afgelopen jaren in Boekel is verstrekt:

Aantal mantelzorgcomplimenten in:	2012	2013
Boekel	216	238

6.1 Randvoorwaarden mantelzorgwaardering in Boekel

Elke gemeente is vrij in de wijze waarop mantelzorgwaardering wordt ingevuld. De gemeente Boekel wil deze waardering niet automatisch tot uiting brengen door het verstrekken van een standaard financiële bijdrage. Dit past niet in de ontwikkelingen in het sociale domein, waarbij informele zorg een grotere rol krijgt toebedeeld ten opzichte van betaalde zorg en de persoonlijke situatie van de klant (en dus de mantelzorger) centraal staat. Maar ook omdat de beschikbare middelen niet in verhouding staan tot de groeiende groep mantelzorgers, is een puur financiële bijdrage niet wenselijk.

In plaats van financiële hulp kan de gemeente bij het invullen van mantelzorgwaardering ook denken aan het opstellen van toegespitst beleid voor mantelzorgwoningen, het aanbieden van groepsactiviteiten aanbieden zoals een mantelzorglunch of het faciliteren van lotgenotencontacten. Ook kunnen kadobonnen worden uitgegeven waarin de waardering wordt uitgedrukt in een klein presentje (bloemen), praktische zaken of ontspanning. E.e.a. is geheel afhankelijk van politieke keuze van de gemeente en het is daarmee dus geen onderdeel van de (sub-)regionale beleidsafspraken.

In de voorbereiding naar deze notitie heeft er een brainstormbijeenkomst plaatsgevonden tussen de gemeente Boekel, een afvaardiging van de Wmo Adviesraad Boekel en een consultant van de Mantelzorgwinkel. In dit overleg heeft de gemeente gevraagd om mee te denken over hoe mantelzorgwaardering in Boekel ingevuld zou kunnen worden vanaf 2015. Hieruit is de volgende invulling van mantelzorgwaardering naar voren gekomen:

6.1.1 Doel van mantelzorgwaardering

- Uiten van waardering voor hetgeen mantelzorgers betekenen voor de gemeenschap
- Het zichtbaar worden van mantelzorgers in de Boekelse gemeenschap
- Meer aandacht van burgers voor elkaar en in het bijzonder voor mantelzorgers in Boekel
- Rekening houdend met financiële kaders

6.1.2 Bereik van de mantelzorgers

We willen alle mantelzorgers bereiken voor de blijf van waardering, door:

1. In de Boekelse bladen jaarlijks een oproep te plaatsen om zichzelf als mantelzorger of mantelzorgers in de familie, kennissenkring, wijk of vereniging te melden bij de gemeente om hen een blijf van waardering aan te bieden, en deze gegevens te koppelen aan
2. de bij De Mantelzorgwinkel bekende en geregistreerde Boekelse mantelzorgers.

Op deze wijze proberen we te stimuleren dat Boekelse inwoners zich bewust worden wie van hen mantelzorgers zijn, wat zij doen voor hun naasten en dat de gemeenschap deze mantelzorgers waardeert voor hun inzet.

6.1.3 Criteria voor mantelzorgwaardering

Criteria die worden gehanteerd:

- zorg die gebruikelijke zorg overstijgt;
- het betreft zorg met een structureel karakter en langdurig is: tenminste langer dan 3 maanden;
- zorg die niet in georganiseerd verband wordt verleend (dan spreek je van vrijwilligerswerk);
- zorg die gegeven wordt voortvloeiende uit een sociale relatie, niet vanuit een hulpverlenend (beroepsmatig) karakter;
- de zorgvrager kan zowel iemand betreffen die thuis- dan wel in een instelling woont;
- ongeacht of er sprake is van een CIZ-indicatie.

Hierbij wordt vooralsnog geen minimum aantal uren als norm gehanteerd, omdat het langdurige, ongeorganiseerde karakter van de zorg of hulp meer bepalend is dan het aantal uren per week. Voorbeeld: iemand die wekelijks een middag bij zijn dementerende zus doorbrengt, kan dit als belastender ervaren, ook al is dat dan geen 8 uur, dan iemand die bijvoorbeeld een middagje gaat wandelen met zijn tante en daarnaast nog boodschappen doet met de buurman. In beide voorbeelden is wel sprake van mantelzorg. Beide mantelzorgers zouden dan ook voor mantelzorgwaardering in aanmerking moeten komen.

6.1.4 Uitvoeringscapaciteit

Door het wegvallen van De Mantelzorgwinkel valt ook een stuk uitvoeringscapaciteit weg voor de waardering van mantelzorgers. Denk hierbij aan kosten en organisatie van communicatie, registratie van mantelzorgers, organisatie van lunch en distributiekosten. Daarom wordt € 2.500 gereserveerd om uitvoering te geven aan deze nieuwe taak.

6.2 Invulling mantelzorgwaardering in Boekel

6.2.1 De Boekelse Mantelzorgkadobon

De waardering zelf wordt ingevuld door het verstrekken van 'Boekelse Mantelzorgkadobonnen'. De waarde van de kadobon is afhankelijk van de financiële ruimte die de gemeente heeft om de waardering in te vullen: opdracht in het door de Raad vastgestelde 'Beleidsplan Transformatie van AWBZ naar Wmo Deel I en II' is 'budgetneutraal'. Het jaarlijks plafond is de gemeentebegroting. De waardering moet geen financiële prikkel in zich dragen, alleen waardering uiteten. De kadobonnen met een bepaalde waarde kunnen door de mantelzorger bij de Boekelse ondernemers ingewisseld worden voor een kado: hetzij een bos bloemen, een boodschappenpakket, een huishoudelijk artikel, een taart of slagerspakket,

etc. en zijn een jaar geldig. De animo onder Boekelse ondernemers dient gepeild te worden via de ondernemersvereniging. Mogelijk kunnen de bestaande Boekelse kadobonnen hiervoor gebruikt worden. Het bedrag dat de mantelzorgkadobon vertegenwoordigt is € 20,- p.p. Uitgaand van een geschat aantal mantelzorgers per jaar van 250, komen de geschatte kosten uit op € 5.000 per jaar.

6.2.2 De jaarlijkse Mantelzorglunch

Een tweede vorm van waardering voor mantelzorgers in Boekel, is ontstaan vanuit het feit dat de viering van de landelijke Dag van de Mantelzorger komt te vervallen met de ontmanteling van de regionale Mantelzorgwinkel. Vanaf 2015 nodigt de verantwoordelijk wethouder alle Boekelse mantelzorgers uit voor een gezamenlijke Mantelzorglunch op deze landelijke Dag van de Mantelzorger. Aan deze lunch nemen ook de wethouder en/of de burgemeester deel. Op deze wijze kunnen het gemeentebestuur en mantelzorgers met elkaar in gesprek raken en kan namens de Boekelse gemeenschap de waardering voor het hetgeen mantelzorgers doen worden uitgesproken. Tevens is het een vorm van lotgenotencontact waardoor mantelzorgers met elkaar in contact komen. De oproep voor de lunch wordt geplaatst in de Boekelse bladen. De ervaringen van De Mantelzorgwinkel in de afgelopen jaren laat zien dat de opkomst bij georganiseerde mantelzorgactiviteiten in Boekel relatief laag is. De hoop is dat door het lokale en persoonlijke karakter van de lunch de animo toe neemt. Budget: € 2.500.

6.2.3 Het Mantelzorggesprek

Graag willen we als gemeente 'onze mantelzorgers' kennen. Doordat zij bij ons bekend zijn, kan tijdig ondersteuning geboden worden wanneer dat nodig is. Het blijkt echter moeilijk om mantelzorgers te bereiken. Door de mantelzorgkadobon uit te delen, kunnen we meteen de vrijblijvende vraag stellen of mantelzorgers behoefte hebben aan een bezoekje of ondersteuning. Bij veel animo kunnen hiervoor, naast de wijkcoach, eventueel de vrijwillige ouderenadviseurs ingezet worden.

6.2.4 De jaarlijkse mantelzorgers- en vrijwilligersavond

De mantelzorgers- en vrijwilligersavond zoals we die al kennen, blijft behouden. Doel is waardering uitspreken en ontspanning bieden.

6.3 Financiële consequenties mantelzorgwaardering in 2015

Mantelzorgwaardering vanaf 2015	Voorstel jaarlijkse uitgaven:	Dekking 2015:
Boekelse Mantelzorgkadobonnen	€ 5.000	Transitiemiddelen mantelzorgwaardering
Mantelzorglunch	€ 2.500	Transitiemiddelen mantelzorgwaardering
Mantelzorg- en vrijwilligersavond	€ 5.000	Reeds begroot: 662017-4343916
Uitvoeringskosten waardering	€ 2.500	Transitiemiddelen mantelzorgwaardering
Totaal	€ 15.000	

We trekken € 15.000 uit voor de invulling van mantelzorgwaardering in Boekel. De uitvoering van mantelzorgwaardering wordt neergelegd bij het college en wordt geëvalueerd waarna bijsturing mogelijk is.

6.4 Nieuwe opdracht

1. De nieuwe taak mantelzorgwaardering uitwerken in de Nadere Regels Wmo 2015, behorend bij de Verordening maatschappelijke ondersteuning 2015 gemeente Boekel.
2. Keuzes voor mantelzorgwaardering verwerken in de gemeentebegroting.

